

KORSNÄS TROFASTBACKEN

Varhaisrautakautisen asumuksen-
pohjan koekaivaus

2.-4.9.1985

Tapio Seger

SISÄLLYS

	Sivu
1. Arkistotietoja	1
2. JOHDANTO JA TOPOGRAFINEN KUVAUS	2
3. KARTOITUS JA KAIVAUSTUTKIMUKSET	3
4. LÖYDÖT JA AJOITUS	4
5. YHTEENVETO	6

LIITTEET

Kartat

Kartta 1: ote peruskartasta 1242 04 TAKLAX (1970) A4	7
Kartta 2: yleiskartta 1:2500 A3	8
Kartta 3: pinta- ja pohjavaaituskartta 1:100 A4	9
Kartta 4: tasokartta, taso 1 1:50 A4	10
Kartta 5: tasokartta, taso 2 1:50 A4	11
Kartta 6: tasokartta, taso 3 1:50 A4	12
¹⁴ C-LABORATORION AJOITUSSELOSTE	13
NEGATIIVILUETTELO	14
DIAPOSITIIVILUETTELO	15
KUVATAULUT	16-17

1. ARKISTOTIETOJA

Kohteen nimi: Trofastbacken

Kunta: Korsnäs

Kylä: Harrström

Tila: RN:o 7:42 (ent. 7:3)

Omistaja: bröderna Åbacka, os. Johannes Åbacka, 65930 Södra Vallgrund

Peruskartta n:o 1242 04 TAKLAX (1970)

Kaivausalueen koordinaatit: x = 6957 68

y = 510 90

z = n. 22

(62°43' N, 21°12' E)

Kaivausalueen kiintopisteen korkeus mpy: 22.22 (N 43)

Kaivettu alue: 24 m²

Aikaisemmat tutkimukset: ks. Pekka Honkasen inventointikertomusta vuodelta
1984 museoviraston esihist. toimiston top.arkistossa (löydöt KM 22746)

Tähän kertomukseen liittyvät löydöt: KM 22866:1-21

Diar. 11.9.1985

Tähän kertomukseen liittyvät negatiivit n:o 65012-65025

Tähän kertomukseen liittyvät diapositiivit n:o 10679-10680

2. JOHDANTO JA TOPOGRAFINEN KUVAUS

Korsnäs on eteläpohjalainen rannikkokunta n. 50 km Vaasasta etelään. Sen nykyinen pinta-ala (viimeisessä kuntaliitoksessa 1973 Töjbyn kylä liitettiin Närpiöön) on 222 km², josta n. 13 % on viljeltyä ja rakennettua. Suurin osa kunnasta sijaitsee 5-10 metrin korkeuskäyrien välisellä alueella. Kunnan korkein yksinäinen kohta on Storberget, joka kohoo n. 39 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolelle. Muita yli kahdenkymmenen metrin korkuisia kohtia ovat vain Snickarbacken Harrströmin ja Taklaxin kylien rajalla, Orrmoan kirkonkylässä ja pienehköt alueet Hinjärven ympärillä. - kartta 1.

Korsnäsistä ei ole aiemmin tunnettu minkäänlaisia esihistoriallisia muinaisjäännöksiä tai -löytöjä, mutta vuonna 1984 suoritetun pikainventoinnin yhteydessä todennäköisiä esihistoriallisia kohteita ilmaantui kymmenkunta (ks. P. Honkasen inventointikertomusta esihist. tston top.arkistossa). Yksi niistä on Trofastbacken, jolla todettiin kaksi neliömäistä reunakiveystä, "luultavasti ajaltaan epämääräisiä asunnonpohjia". Niiden tutkiminen ja ajoituksen selvittäminen liitettiin Vaasan kesäyliopiston arkeologian kurssin ohjelmaan 1985. Kaivausluvan saatuaan sitoutui kustannuksista vastaamaan kunnan kulttuurilautakunta yhdessä Korsnäs Hembygdsförening r.f.:n kanssa. Allekirjoittanut sai tehtäväkseen toimia kaivauksen johtajana. Tutkimukset paikalla suoritettiin 2.-4.9.1985 välisenä aikana ja niihin osallistui kaivajina 8-14 innostunutta amatööriarkeologia Korsnäsistä (yksi kaivajista oli täysin suomenkielinen kurssilainen Teuvalta). Sää oli kohtalainen, vaikkakin viimeisenä päivänä satoi varsin rankasti.

Trofastbacken on pieni (n. 150 x 50 m) E - W -suuntainen moreenikumpare keskellä Snickarbackenin mäki-aluetta. Se kohoo n. 22,5 metrin korkeuteen mpy, kun taas Snickarbackenin alueen alarajana on 20 metrin korkeuskäyrä. Se sijaitsee n. 7 km SSE Korsnäsien kirkolta, n. 1,3 km E Harrströmin kylän keskustasta ja 250 m S Korsnäsien kirkko-Ribacka -tieltä Harrströmiin vievästä tiestä. Kasvillisuus itse kumpareella on lähinnä harvaksi hakattua mäntymetsää, kun taas sitä ympäröivät alueet ovat osittain soisia ja kasvavat tiheämpää kuusimetsää. - kartat 1 ja 2.

Tutkimuskohde, kaksi neliömäistä n. 6 x 6 metrin kokoista, keskeltä kuopalaan olevaa reunakiveystä, sijaitsee Trofastbackenin itäosassa, toinen kymmen metriä toisesta länteen. Kaivausten aikana todettiin kumpareella myös todennäköinen rautakautinen röykkiö n. 50 metriä kiveyksistä länteen (ks. T. Segerin inventointikertomus vuodelta 1985 esihist. toimiston top. arkistossa). - kartta 2.

3. KARTOITUS JA KAIVAUSTUTKIMUKSET

Koska aikaa oli kaivaukselle varattu ainoastaan kaksi ja puoli päivää, päätettiin tutkia vain osa läntisestä kiveyksestä. Inventoinnin yhteydessä oli Honkanen sen keskelle tekemästään hyvin pienestä koekuopasta löytänyt hiiltä ja joitakin palaneen luun siruja (KM 22746).

Kiveyksen kohdalle laadittiin suorakulmainen koordinaatisto, jonka x-akselin kompassisuunta oli pohjoiseen. Peruslinjaksi valittiin N - S -linja 500, joka kulki suunnilleen keskeltä kiveystä.

Kaivauksen kiintopisteeksi valittiin viitisen metriä läntisestä kiveyksestä lounaaseen sijaitsevan suurehkon maakiven korkein kohta, joka merkittiin kirveenhamaralla nakuttamalla. Sen absoluuttinen korkeus merenpinnasta N 43-järjestelmässä on 22.2(2) m. Se saatiin vaaitsemalla (peruskartalla 1242 04 B) pisteessä $x = 6957\ 46$, $y = 510\ 87$ olevasta korkeusluvusta 22.0. Kiintopisteen korkeuden teoreettinen tarkkuus on siis ± 5 cm. Peruskarttaan merkitty korkeusluku on suuri, matala ja tasapintainen maakivi n. 200 m SSW kaivausalueesta. - kartta 2.

Maasto sekä Trofastbackenilla että sen välittömässä ympäristössä on hyvin piirteetöntä. Siksi käyttökelpoisten maamerkkien puuttuessa kaivauspaikan läheisyydestä, jouduttiin yleiskartta poikkeuksellisesti laatimaan peruskartan suurennoksen perusteella mittakaavaan 1:2500. Siitä käyvät ilmi kiinteiden muinaisjäännösten sijainti, tie, kylänraja, tilanrajat, korkeuspisteen sijainti, korkeuskäyrät ja joitakin maaston piirteitä. - kartta 2.

Tutkittava kiveys oli maanpinnalla n. 6 x 6 metrin kokoinen, suunnilleen N - S -suuntainen ja paksun turve- ja sammalkerroksen peittämä. Ympärysvallista

erottui sieltä täältä turpeen alta suurehkoja kiviä. Keskusta oli ilmeisesti kivetön ja n. 40 cm ympäröivää kiveystä matalampi. Rakennelman päällä kasvoi pari hyvin nuorta koivun- ja kuusentainta. - kuva 1.

Kohteen valokuvauksen, paalutuksen ja pintavaaituksen jälkeen avattiin sen itäosa, 24 m²:n alue, eli melko tarkalleen puolet rakennelman pinta-alasta. Turvekerros oli koko alueella monen sentin paksuinen, kun taas podsolikerros oli lähes olematon. Turpeen poiston jälkeen paljastui osa NNE - SSW -suuntaista neliömäistä reunakiveystä, jonka kulmat olivat voimakkaasti pyöristetyt. Kiveyksen kokonaisleveys vaihteli alle metristä runsaasti yli metriin. Se oli ladottu suurista, enimmäkseen latteista, lappeelleen asetetuista kivistä ja muodosti varsin tasaisen ja leveän seinänperustan - kartta 4, kuvat 2 ja 3 -. Maa koko ensimmäisessä kaivauskerroksessa (n. 10 cm) oli tummanharmaata humusta. Ruudussa 102/500 oli siellä täällä kuumuudessa murentuneita kiviä ja joitakin nokiläikkiä. - kartta 4.

Reunakiveys jatkui toisessa kaivauskerroksessa, mutta jo huomattavasti ensimmäistä kerrosta harvempana. Ruudussa 102/500 tuli näkyviin kivetty liesi, josta noin puolet oli kaivetulla alueella. Se oli pyöreähkö, halkaisijaltaan noin yhden metrin kokoinen. Siinä oli runsaasti hiiltä ja nokea, jota oli myös levinyt koko reunakiveyksen sisäpuoleiselle alueella värjäten humuksen entistä tummemmaksi. Maa koko kaivausalueella oli edelleen humusta. - kartta 5, kuva 4.

Kolmannessa kaivauskerroksessa oli reunakiveys jo loppunut. Sen sijaan liesissä oli vielä jäljellä joitakin kiviä ja hiiltä. Humus vaihtui koko alueella soraksi. Pohjaan kaivettujen ruutujen keskelle tehtiin vielä lapiolla puolisen metriä syviä kuoppia, joissa todettiin vain koskematonta soraa. - kartta 6. Lopuksi kaivetun alueen N-S profiili 500 peitettiin muovilla, kaivettu seinäkiveys entisöitiin ja alue peitettiin (neg. 65022-23).

4. LÖYDÖT JA AJOITUS

Kaivetun alan pienuuden huomioon ottaen löydöt (KM 22866:1-21) ovat kohtalaisen

runsaat ja monipuoliset. Alueelta otettiin talteen seuraavat löydöt:

saviastian paloja	41 kpl	133 g
kiviesineitä	2 "	205 "
kvartsi-iskoksia	6 "	146 "
palanutta luuta	1108 palaa	203,5 g

Löydöt keskittyivät ruutuihin 100-104/500, seinäkiveyksen sisäpuolelle, muiden ruutujen ollessa täysin löydöttömiä. Myös niiden vertikaalinen jakautuma oli selvästi rajoittunut: kaikki löydöt ovat toisesta kaivauskerroksesta lukuunottamatta yhtä palaneen luun palaa kolmannesta kerroksesta läheltä liettä (kaikki kaivettu maa seulottiin).

Saviastian palat ovat varsin pieniä, mutta joukossa on kuitenkin joitakin tunnistettavia, epämääräisen muotoisia kuopin ja kuopantein koristeltuja reuna- ja kylkipaloja sekä pari pohjapalaa. Kaikki palat ovat ilmeisesti yhdestä naarmupintaisesta ja tasapohjaisesta asiasta, joka voidaan lukea Morby-keramiikkaan.

Kiviesineet ovat tilapäisluonteisia: toinen (KM 22866:4) on paikallisesta harmaasta hiekkakivistä karkeasti iskemällä muokattu suurikokoinen kaavin ja toinen (KM 22866:10) pieni luonnonkivimukula, jonka yhtä sivua on käytetty kiillotukseen. Kvartsi-iskoksetkin ovat melko suuria ja teknisesti kömpelöiltä vaikuttavia.

Palaneen luun palat olivat levinneet ympäri rakennuksen lattiaa keskittyen lieden kohdalle ja ympärille. Ne on lähetetty analysoitaviksi Tukholmaan ja tulokset saataneen vuoden 1986 loppuun mennessä.

Liedestä ja sen ympäriltä otetuista hiilinäytteistä on tähän mennessä analysoitu yksi (Su-1485), joka on peräisin ruudusta 102/500, kolmannesta kerroksesta lieden pohjalta. Tulos (kalibroimaton, Libbyn puoliutumisajalla 5568 vuotta) on 2300 ± 110 B.P., toisin sanoen 460 - 240 eKr. (ks. s. 15). Tulos sopii Morby-keramiikan ajoitukseen esiroomalaiselle rautakaudelle. Maannousun

perusteella (8.25 mm vuodessa miinus 1,5 %/vuosisata) 20 metrin rantalinja kuitenkin ajoittuu noin vuoteen 100 eKr., epävarmuustekijät huomioon ottaen aikaisintaan vuoteen 200 eKr. Asumuksen ollessa käytössä on ranta voinut olla korkeintaan 20 metrin korkeudella nykyisestä merenpinnasta, koska asumuksen matalimman kaivetun kohdan korkeus on runsaat 21 m mpy. ¹⁴C-ajoitus on siis hiukan "liian varhainen", mikä selittyy vanhan puun käytöllä polttoaineena.

5. YHTEENVETO

Trofastbackenin rakennus, josta voidaan hyvin käyttää nimitystä talo, on siis (ulko)pinta-alaltaan 35-36 m²:n kokoinen, pyöristettykulmaisen neliön muotoinen, NNE - SSW -suuntainen, ja siinä on keskusliesi. Huolellisesti ladottu leveä kivinen seinänperusta viittaa seinien turve- tai kaislamateriaaliin. Rakennuksen sisustan paksuhko humuskerros saattaa olla ainakin osittain peräisin orgaanisista seinä- ja/tai kattorakenteista.

Rakennus ajoittuu esiroomalaiselle rautakaudelle, ja ajan rantalinjan (n. 20 m mpy) perusteella se on sijainnut pienehköllä (n. 1,8 x 0,6 km) saarella melkein viiden kilometrin päässä mantereesta. Se siis tuskin oli käytössä ympäri vuoden. Vaikka palaneita luita ei vielä olekaan osteologisesti analysoitu, on ilmeistä, että ainakin valtaosa on peräisin verrattain suuresta imettäväislajista, joka näissä olosuhteissa tuskin voi olla mikään muu kuin hylje. Trofastbacken on siis luonnollisimmin tulkittavissa vuotuisten, todennäköisesti keväisten hylkeenpyyntiretkien tukikohdaksi.

Trofastbacken sijaitsee keskellä metsää, eikä rakennelmien tutkimaton osa ole millään lailla uhattuna. Koska osittain tutkittu talo on kuitenkin monessa mielessä ainutlaatuinen, olisi sen loppuun kaivaminen tieteellisesti perusteltua ja mielenkiintoista, jolloin viereinen talonpohja vielä jäisi koskemattomaksi tulevaa tutkimusta varten.

Helsingissä 25.3.1986

Tapio Seger, FK

Tapio Seger
Museovirasto

Näyte Trofastbacken 102/500/3 (9) Lab. n:o Mittaustulokset

Trofastbacken, ^{Harrström} Taklax, Korsnäs,
Vaasan lääni kl 1242 04

62°43'22" N, 21°12'50" E

x=6957 68, y=1510 95

z=22,5 ottosyv. n. 35-40 cm

Hiiltä rautakautisesta asuinkuo-
pasta liesikiveyksen alta.

Su-1485

 $\delta^{13}\text{C}_{\text{arv.}} = -25 \pm 2\text{‰}$ (PDB)Ikä 2300 \pm 110 vuotta BPKyseessä on aivan uudentyyppinen
keramiikan perusteella rautakau-
tinen asumus.

Kalibr. ikä (Pearson et al. 1985)

200 - 500 Cal. BC

Laboratorion kommentti: Lähes kilon painoisesta kosteasta näytteestä kerättiin ajoitukseen kaikki ajoitukseen kelvolliset hiilenkappaleet, n. 24 g (kosteana) Näyte esikäsiteltiin samoin kuin näyte Su-1484. Esikäsitellyn näytteen kuivapaino oli 4 g, näyte oli niin pieni että sen ¹⁴C-aktiivisuus mitattiin pienimmässä laskuriputkessa. ¹⁴C-ikä on muutettu kalenterivuodeksi samoin kuin näytteen Su-1484 ikä (ks. ko. näytteen ajoitusselostetta).

Päiväys ja nimikirjoitus:

Espoo 5.3.1986

Jouni Kankkari

Tutkijan kommentti:

Ajoitus sopii asumuksesta löytyneen Morby-keramiikan ajoitukseen esiroomalaiselle rautakaudelle (Meinander 1969). Varhaisin mahdollinen asumukseen liittyvä rantalinja (n. 20 m mpy.) ajoittuu kuitenkin maanousun perusteella aikaisintaan n. 200 e.Kr. (esim. Meinander 1977, 12). Su-1485 on siis hiukan "liian varhainen", mikä kuitenkin selittyy helposti vanhan puun käytöllä polttoaineena.

Päiväys ja nimikirjoitus:

Helsinki 14.3.1986

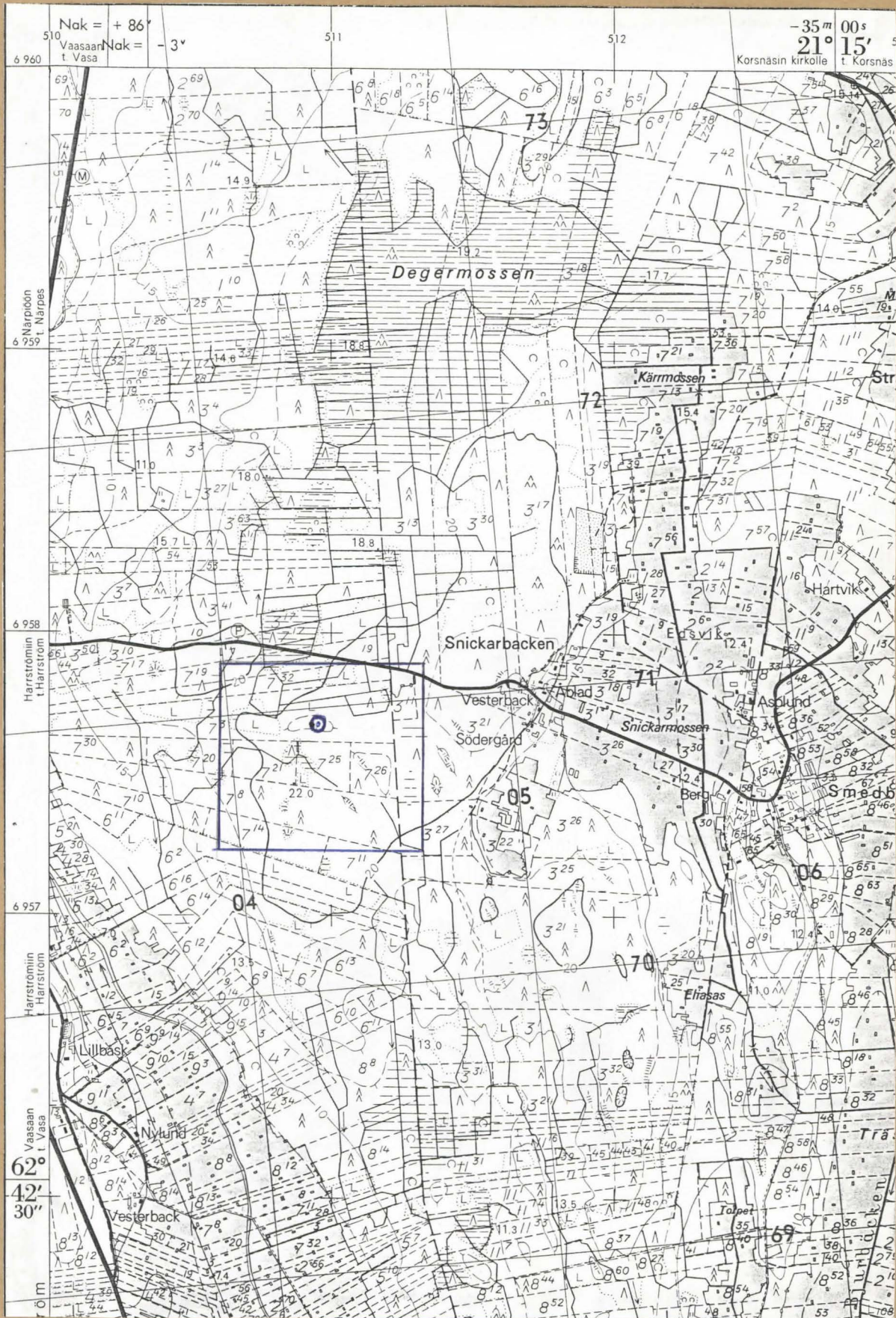
Tapio Seger

Julkaisut:

Ks. ajoitusseloste Su-1484

Meinander, C.F., 1969. Därvits. En essä om förromersk järnålder. Finskt Museum 1969.Meinander, C.F., 1977. Forntiden i Svenska Österbotten. Svenska Österbottens historia I. Vasa.

OTE PERUSKARTASTA 1242 04 (B) TAKLAX (1970) 1:20 000

 YLEISKARTAN (KARTTA 2) KATTAMA ALUE

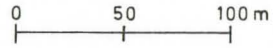
 KAIVAUSKOHDE

KORSNÄS HARRSTRÖM TROFASTBACKEN

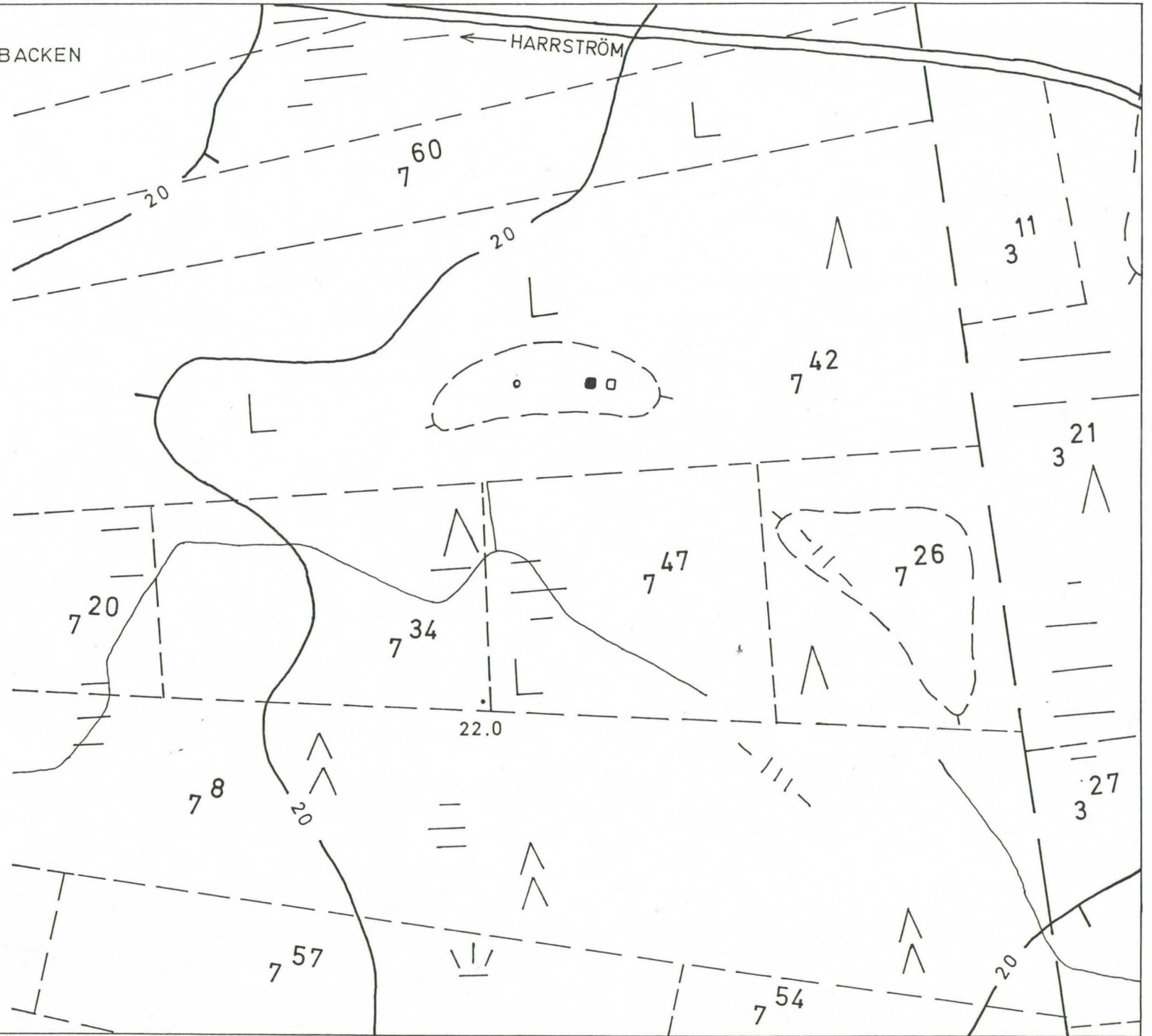
T. SEGER 1985

YLEISKARTTA

MK=1:2500
Pienennöskopio
PIIRT. T. SEGER

- TUTKITTU ASUMUKSENPOHJA
- TUTKIMATON
- RÖYKKIÖ
- 22.0 KORKEUSLUKU
- KYLÄNRAJA
- - - TILANRAJA
- ~ PURO TAI OJA

KORSNÄS HARRSTRÖM TROFASTBACKEN

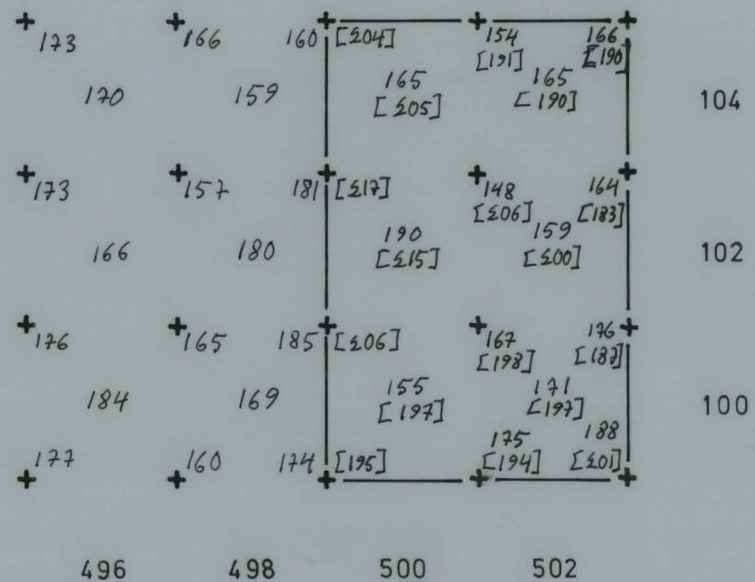
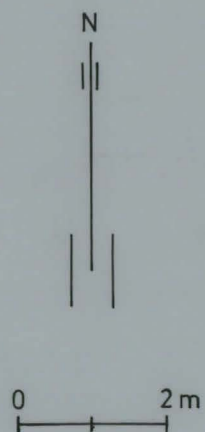
T. SEGER 1985

PINTA-JA POHJAVAAITUSKARTTA

MK = 1 : 100

KP = 142 = 22.22 m m.p.y.

PIIRT. T. SEGER

165 PINTALUKU

[±05] POHJALUKU

KORSNÄS HARRSTRÖM TROFASTBACKEN

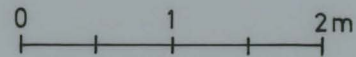
T. SEGER 1985

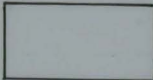
TASO 1

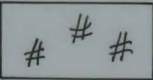
MK = 1:50

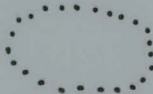
KP = 142 = 22.22 m m.p.y.

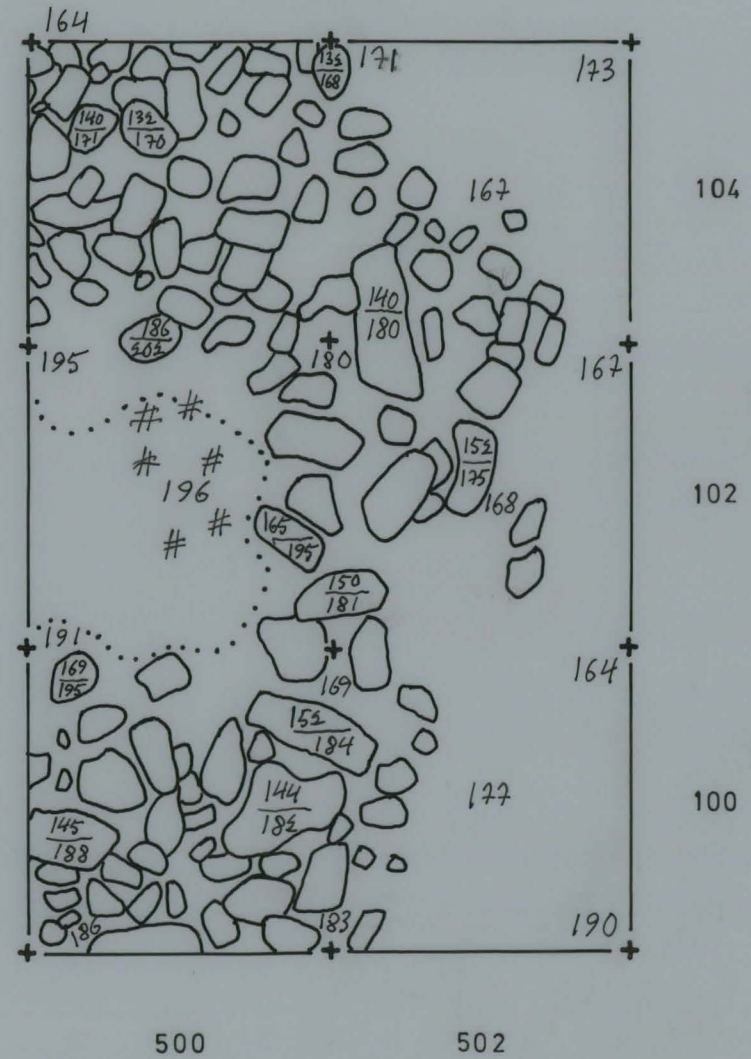
PIIRT. T. SEGER

 HUMUS, SEASSA TURVETTA JA PODSOLIA

 HIILI JA NOKI

 MURSKAKSI PALANEITA KIVIÄ

KORSNÄS HARRSTRÖM TROFASTBACKEN

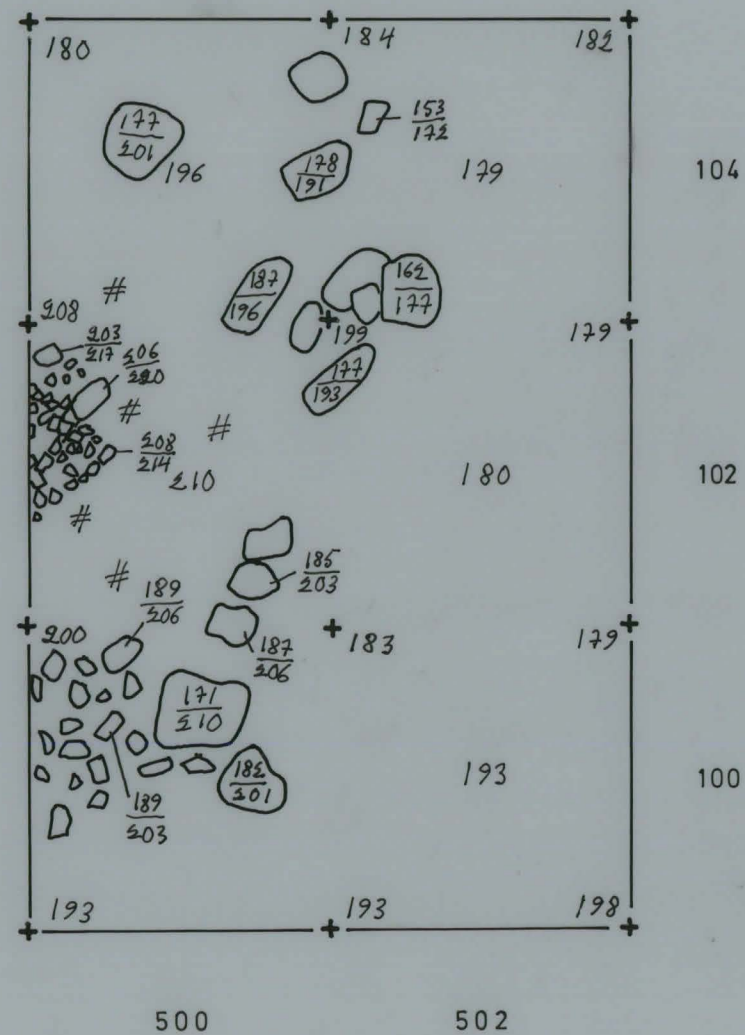
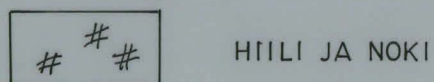
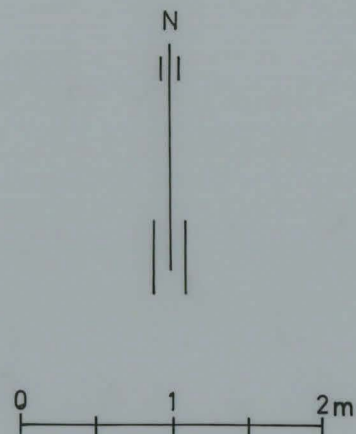
T. SEGER 1985

TASO 2

MK = 1:50

KP = 142 = 22.22 m m.p.y.

PIIRT. T. SEGER

KORSNÄS HARRSTRÖM TROFASTBACKEN

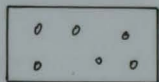
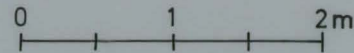
T. SEGER 1985

TASO 3

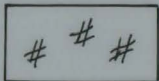
MK = 1:50

KP = 142 = 22.22 m m.p.y.

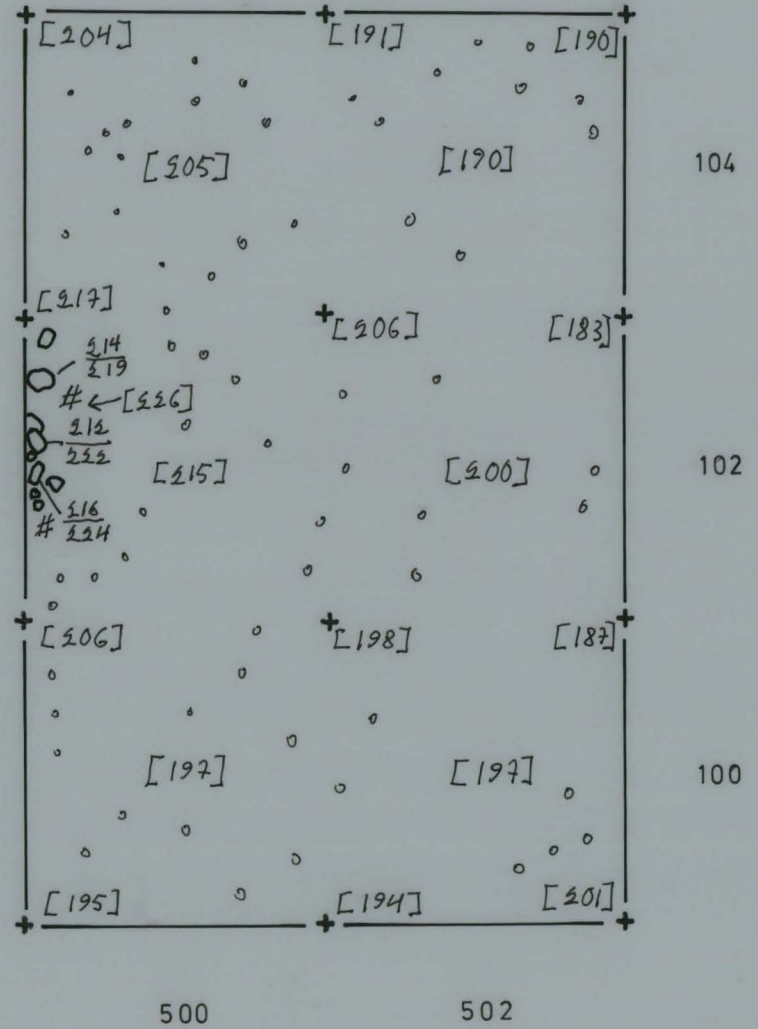
PIIRT. T. SEGER

SORANSEKAINEN HUMUS

HIILI JA NOKI

NEGATIIVILUETTELO

- F 65012 Asumuksenpohja ennen kaivausta. Kuvattu koillisesta. Kuvannut T. Seger.
- F 65013 Asumuksenpohja ennen kaivausta. Kuvattu etelästä. Kuvannut T. Seger.
- F 65014 Kuten edellä.
- F 65015 Asumuksenpohja ennen kaivausta. Kuvattu lounaasta. Kuvannut T. Seger.
- F 65016 Kaivausalue 1. tasossa. Kuvattu etelästä. Kuvannut T. Seger.
- F 65017 Kuten edellä.
- F 65018 Kaivausalue 1. tasossa. Seinäkiveyksen rakenne näkyy selvästi. Kuvattu koillisesta. Kuvannut T. Seger.
- F 65019 Kuten edellä.
- F 65020 Liesi ruudussa 102/500, 2. taso. Kuvattu idästä. Kuvannut T. Seger.
- F 65021 Kuten edellä.
- F 65022 Kaivausalue peitettynä tutkimuksen jälkeen. Kuvattu etelästä. Kuvannut T. Seger.
- F 65023 Kuten edellä.
- F 65024 Keramiikkaa (KM 22866) kaivaukselta. Kuvannut R. Bäckman.
- F 65025 Kiviesineitä (KM 22866:4, 10) kaivaukselta. Kuvannut R. Bäckman.

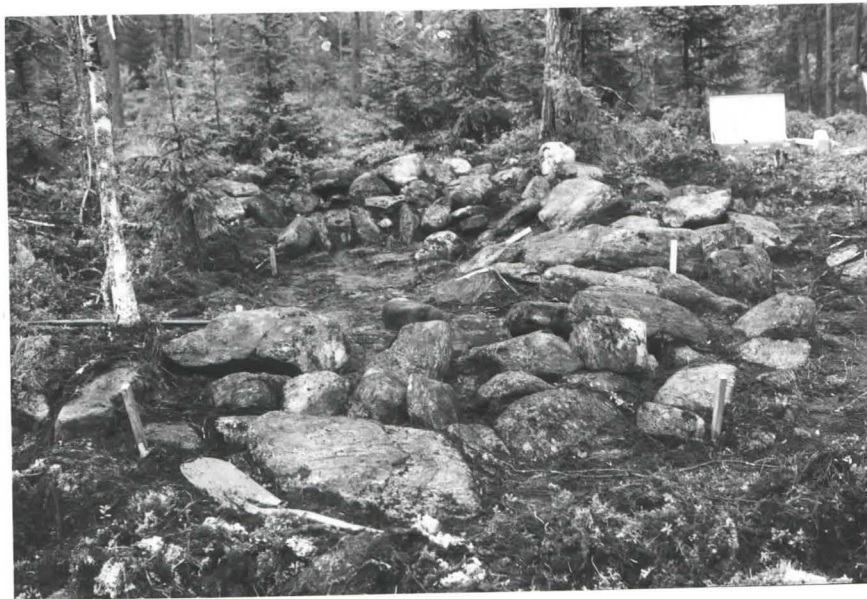
DIAPOSITIIVILUETTELO

- 10679 Keramiikkaa (KM 22866) kaivaukselta. Kuvannut R. Bäckman.
- 10680 Kiviesineitä (KM 22866:4, 10) kaivaukselta. Kuvannut R. Bäckman.

KORSNÄS TROFASTBACKEN
1985

Kuva 1 (neg. 65013). Tutkittu asumuksen pohja ennen kaivausta. Kuvattu etelästä.

Kuva 2 (neg. 65016). Kaivausalue 1. tasossa.
Kuvattu etelästä.

KORSNÄS TROFASTBACKEN
1985

Kuva 3 (neg. 65018). Kaivausalue 1. tasossa.
Seinäkiveyksen rakenne näkyy selvästi. Kuvattu
koillisesta.

Kuva 4. Liesi ruudussa 102/500, 2. taso.
Kuvattu idästä. (Neg. 65020)

KORSNÄS TROFASTBACKEN

Provutgrävning av en bostadsgrund
från förromersk järnålder
2.- 4.9.1985

Tapio Seger

INNEHÅLL

- 1 ARKIVINFORMATION
- 2 INLEDNING OCH TOPOGRAFISK BESKRIVNING
- 3 KARTLÄGGNING OCH GRÄVNINGSUNDERSÖKNINGAR
- 4 FYND OCH DATERING
- 5 SAMMANFATTNING

BILAGOR

KARTOR

KARTA 1: utdrag av grundkartan 1242 04 TAKLAX (1970) 1:20 000	A 4
KARTA 2: översiktskarta 1:2500	A 3
KARTA 3: nivelleringskarta 1:50	A 4
KARTA 4: nivåkarta, nivå 1 1:50	A 4
KARTA 5: nivåkarta, nivå 2 1:50	A 4
KARTA 6: nivåkarta, nivå 3 1:50	A 4

NEGATIVLISTA

DIAPOSITIVLISTA

BILDTAVLOR

¹⁴C-LABORATORIETS DATERINGSRAPPORT

1 ARKIVINFORMATION

Namn: Trofastbacken

Kommun: Korsnäs

By: Harrström

Hemman: RN 7:42 (förr 7:3)

Ägare: bröderna Åbacka

addr. Johannes Åbacka,

65930 SÖDRA VALLGRUND

Grundkarta 1242 04 TAKLAX (1970)

Koordinater: x = 6957 68

y = 1510 90

z = ca. 22

(62°43'N, 21°12'E)

Fixpunktens höjd ö.h.y: 22.22 (N 43)

Undersökt område: 24 m²

Tidigare undersökningar: se inventeringsrapport av Pekka Honkanen
från 1984 i förh. byråns top. arkiv (fynden
NM 22746)

Fynd hörande till denna rapport: NM 22866:1 - 21

Diar. 11.9.1985

Negativ hörande till denna rapport: F. 64512 - 64525

Diapositiv hörande till denna rapport: 10679 - 10680

2 INLEDNING OCH TOPOGRAFISK BESKRIVNING

Korsnäs är en sydösterbottnisk kustkommun ca. 50 km söder om Vasa. Dess nuvarande areal (vid den senaste kommunsammanslagningen förenades Töjby med Närpes) är 222 km², av vilken ca. 13 % är odlad och bygd. Största delen av kommunen är belägen mellan 5 och 10 meters höjddkurver. Den högsta punkten i kommunen är Storberget, 38 m över den nuvarande havsytan. Andra lokaler som är över 20 m höga, är Snickarbacken på gränsen mellan byarna Harrström och Taklax, samt smärre områden vid Hinjärv träsk. -Karta 1.

Inga förhistoriska fornlämningar eller fornfynd var kända från Korsnäs tidigare, men vid snabbinventeringen 1984 upptäcktes likväl ett tiotal förhistoriska objekt (se P. Honkanens inventeringsrapport i förh. byråns top. arkiv). Ett av dem är Trofastbacken, där man konstaterade två fyrkantiga stenläggningar, "sannolikt bostadsgrunder av obestämbar ålder". Deras undersökning anknöts till arkeologikursens vid Vasa sommaruniversitet program för 1985. Kommunens kulturnämnd svarade för kostnaderna tillsammans med Korsnäs Hemygdsförening r.f., och undertecknad utsågs till utgrävningsledare. Undersökningarna på platsen verkställdes 2.- 4.9.1985. 8 - 14 entusiastiska amatörarkeologer från Korsnäs arbetade som grävare (en av dem var en helt finskspråkig kursdeltagare från Östermark). Vädret var tjänligt, även om det regnade hårt den sista dagen.

Trofastbacken är en liten (ca. 150 x 50 m) Ö - V-riktad moränkulle mitt i Snickarbackens backområde. Dess höjd över havet är ca. 22,5 m, medan 20 meters höjddkurva utgör Snickarbackområdets nedre gräns. Den är belägen ca. 7 km SSO från Korsnäs kyrka, ca. 1,3 km Ö från Harrström by och 250 m S från grusvägen som leder från Korsnäs kyrka - Ribackavägen till Harrström. På själva kullen växer närmast gles tallskog och den är omgiven av kärr och tätare granskog. - Kartor 1 och 2.

Fornlämningarna, två fyrkantiga, 6 x 6 m stora anläggningar med en fordjupning i mitten, är belägna i Trofastbackens östra ända, den ena 10 m V om den andra. Under utgrävningens gång upptäcktes även ett sannolikt järnåldersröse på kullen ca. 50 m V om bostadsgrunderna (se inventeringsrapport av T. Seger i förh. byråns top. arkiv). Karta 2.

3 KARTLÄGGNING OCH GRÄVNINGSUUNDERSÖKNINGAR

Då man hade bara 2 ½ dagar för att utföra undersökningen, bestämde man sig att utgräva endast en del av den västliga anläggningen. I samband med inventeringen grävde Honkanen en mycket liten provgrop i dess mitt och hittade kol och några brända benbitar (NM 22746).

På stället konstruerades ett rätvinkligt koordinatsystem med x-axeln riktad mot kompassnorr. Till baslinje väljdes N - S-linjen 500, som går mitt över anläggningen.

Som fixpunkt vid nivellering valdes den högsta punkten av en större jordfast sten fem meter SV om den västra anläggningen. Punkten märktes genom att knacka med yxhammaren. Dess absolut höjd över havet i N 43-systemet är 22.2(2) m. Höjden avvägdes från höjdpunkten 22.0 (grundkartan 1242 04 B, x = 6957 46, y 1510 87). Höjdpunktens precision är sålunda \pm 5 cm. Den på grundkartan utsatta höjdpunkten är en stor och jämn jordfast sten ca. 200 m SSV om utgrävningsområdet. - Karta 2.

Terrängen både på Trofastbacken och i dess omedelbara omgivning är helt utan särdrag. Därför var man tvungen att konstruera översiktskartan på basen av grundkartans förstoring i skala 1:2500. De fasta fornlämningarnas läge, vägen, bygränsen, hemmansgränser, höjdpunktens läge, höjdkurvor samt några drag i terrängen finns intecknade därpå. - Karta 2.

Den undersökta anläggningen var ca. 6 x 6 m stor på markytan, ungefär N - S-riktad och täckt av ett tjockt lager av torv och mossor. I vallen kunde man här och där se större stenar under torven. Mitten var uppenbarligen stenlös och ca. 40 cm lägre än stenläggningen omkring. Ovanpå anläggningen växte ett par unga björk- och granplantor. - Bild 1.

Efter att objektet hade fotograferats, utpålats och nivellerats, öppnades dess östra del, ett område av 24 m², hälften av strukturens yta. Torvlagret i hela området var flera centimeter tjockt, medan podsollagret var nästan obefintligt. Under torvlagret blottades en del av en stenlagd, NNO - SSV-riktad fyrkantig vall med starkt rundade hörn. Dess totalbredd var i genomsnitt en meter. Den var byggd av stora, för det mesta platta stenar lagda på flatsidan, och bildade en tämligen jämn och bred väggrund - karta 4, bilder 2 och 3 -. Jord- en på hela området var mörkgrå humus i det första grävningsslagret (ca. 10 cm). I rutan 102/500 upptäcktes här och där några stenar pulveriserade av eld samt några sotfläckar. - Karta 4.

Stenläggningen sträckte sig ända till det andra lagrets botten, men var redan betydligt glesare. I rutan 102/500 blottades en stenlagd härd, av vilken hälften blev undersökt. Den var tämligen rund med en diameter av ca. en meter. I härden fanns det gott om kol och sot, som även hade färgat jorden i hela anläggningens insida ännu mörkare. Jorden i hela området var fortfarande humus. - Karta 5, bild 4.

Stenläggningen upphörde i och med det andra lagret. I det tredje skiktet fanns däremot stenar och kol kvar i härden. Humusen förvandlades till grus i hela området. I de färdiggrävda rutorna grävdes ännu halvmeterdjupa gropar med spadar - de innehöll endast orörd grus. - Karta 6.

4 FYND OCH DATERING

Med tanke på det begränsade undersökningsområdet är fynden (NM 22866: 1 - 21) ganska rikliga och mångsidiga. Följande fynd tillvaratogs

från utgrävningen:

kruuskärvor	41 stycken	133 g
stenföremål	2 "	205 "
kvartsavslag	6 "	146 "
bränt ben	1108 "	203,5 g

Fynden koncentrerades i rutorna 102 - 104/500, inom väggrunden, medan de andra var helt fyndtomma. Även deras vertikalspridning var klart begränsad: samtliga fynd är från det andra utgrävningslagret utom en bränd benbit som hittades i det tredje lagret bredvid härden.

Kruuskärvorna är rätt små, men det finns några kant- och väggskärvor dekorerade med små gropar av obestämd form, samt ett par bottenskarvor. Samtliga skärvor är uppenbart från ett och samma kärl med flat botten och skrapad yta; det tillhör Morby-keramiken.

Stenföremålen är av tillfällig natur: det ena (NM 22686:4) är en stor skrapa av lokal grå sandsten och det andra en liten natursten med en sida använt för polering. Även kvartsavslagen är ganska stora och tekniskt sett klumpiga.

Brända benbitar upptäcktes överallt på bostadsgolvet med en koncentration i och nära härden. De har sänts till Stockholm för osteologisk analys och resultat väntas före årslutet.

Ett av kolproven från härden och dess närhet har hittills analyserats (Su-1485). De togs från rutan 102/500, härdbotten i tredje utgrävningslagret. Det okalibrerade resultatet är 2300 ± 110 B.P., m.a.o. 460 - 240 f.Kr. Dateringen passar in på Morby-keramiken, daterad till förromersk järnålder. På grund av landhöjningen (8,25 mm om året minus 1,5 % /århundrade) kan tjugometerstrandlinjen dock dateras till ca. 100 f.Kr., med betraktande av osäkerhetsmarginalen tidigast till 200 f.Kr. När platsen var bebodd var stranden högst 20 m högre än den

nuvarande havsytan, eftersom den lägsta avvägda punktens höjd på golvet var drygt 21 m ö.h.y. ^{14}C -resultatet är sålunda en smula "för tidigt", vilket troligen beror på det, att gammal ved har använts som bränsle.

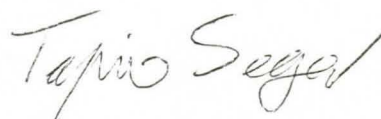
5 SAMMANFATTNING

Byggnaden på Trofastbacken, som kan väl kallas ett hus, täckte sålunda en yta av drygt 30 m² (de tjocka väggarna medräknade). Den var riktad NNO - SSV. Den var kvadratisk med avrundade hörn och hade en central härd. Den av stora stenar omsorgsfullt lagda väggrunden tyder på väggar byggda av torv eller säv. Det tjocka mörka humuslagret kan härstamma från organiska vägg- och takkonstruktioner.

Byggnaden kan dateras till förromersk järnålder, och av tidens strandlinje (ca. 20 m ö.h.y.) att döma har den stått på en liten (ca. 1,8 x 0,6 km) ö nästan 5 km från fastlandet. Huset har alltså knappast varit bebott året om. Fastän benfyndena ännu inte har osteologiskt analyserats, är det dock uppenbart, att åtminstone huvuddelen härstammar från en tämligen stor däggdjursart, som under omständigheterna knappast kan vara någon annan än säl. Trofastbacken kan alltså naturligtast tolkas som en bas för årliga, sannolikt vårliga, sälfångstfärder.

Trofastbacken är belägen mitt i skogen och är inte hotad på något sätt. Då det delvis undersökta huset likväl är unikt på många sätt, vore det vetenskapligt riktigt och intressant att utgräva det i sin helhet, medan det andra huset skulle förbli orört för framtida forskning.

Helsingfors 25.3.1986

Tapio Seger, FK

NEGATIVLISTA

- F. 64512. Bostadsgrunden före utgrävningen. Fotograferad från NO. Foto T. Seger.
- F. 64513. Bostadsgrunden före utgrävningen. Fotograferad från SO. Foto T. Seger.
- F. 64514. Som ovan.
- F. 64515. Bostadsgrunden före utgrävningen. Fotograferad från SV. Foto T. Seger.
- F. 64516. Området i första utgrävningsnivå. Fotograferad från S. Foto T. Seger.
- F. 64517. Som ovan.
- F. 64518. Området i första utgrävningsnivå. Man kan tydligt urskilja stenläggningens struktur. Fotograferad från NO. Foto T. Seger.
- F. 64519. Som ovan.
- F. 64520. Härden i rutan 102/500, 2. nivå. Fotograferad från Ö. Foto T. Seger.
- F. 64521. Som ovan.
- F. 64522. Utgrävningsområdet rekonstruerat efter undersökningen. Fotograferad från S. Foto T. Seger.
- F. 64523. Som ovan.
- F. 64524. Krukskärvor (NM 22866) från utgrävningen. Foto Museiverket/R. Bäckman.

F. 64525. Stenföremål (NM 22866) från utgrävningen. Foto Museiverket/R. Bäckman.

DIAPOSITIVLISTA

10679. Krukskärvor (NM 22866) från utgrävningen. Foto Museo-
verket/R. Bäckman.
10680. Stenföremål (NM 22866) från utgrävningen. Foto Musei-
verket/R. Bäckman.